

РЕЗОЛЮЦІЯ

XI Делегатського з'їзду ґрунтознавців та агрохіміків України
(м. Харків, 17-21 вересня 2018 р.)

Враховуючи незамінність та надзвичайно важливу значущість ґрунтів для розвитку аграрного сектору економіки країни і забезпечення сприятливого для людини стану навколишнього природного середовища, XI делегатський з'їзд ґрунтознавців та агрохіміків України відбувся під девізом «Ґрунтові ресурси: вчора, сьогодні, завтра».

Громадська організація «Українське товариство ґрунтознавців та агрохіміків» (ГО «УТґА») об'єднує громадян України та інших країн, які активно працюють над вивченням потенціалу ґрунтових ресурсів України з метою його раціонального використання, підвищення продуктивності земель, прогнозу змін та охорони, розробляють та поширюють найкращі практики сталого менеджменту ґрунтів, займаються популяризацією та пропагандою наукових знань у галузі ґрунтознавства й агрохімії серед широких верств населення. За понад 40-річний термін діяльності Товариства досягнуто значних успіхів в інвентаризації та районуванні ґрунтових ресурсів, підвищенні родючості ґрунтів, їх хімічній та водній меліорації, оцінюванні продуктивної здатності, агрохімічній паспортизації тощо. На жаль, цих зусиль виявилось недостатньо, щоб зупинити процеси деградації ґрунтів, які, переважно, спричинені соціально-економічною перебудовою країни. Тематика з'їзду засвідчує, що проблема збереження ґрунтових ресурсів і подолання деградації ґрунтів в Україні потребує нових методичних підходів і комплексного вирішення в організаційній, інформаційній, технологічній та фінансовій сферах.

Починаючи з 2011 р., членами ГО «УТґА» ведеться цілеспрямована робота з прийняття спеціального рамкового Закону України, який має поєднати в єдине ціле всі правові норми, що стосуються використання ґрунтів і збереження їхньої родючості. Нині на розгляді та узгодженні знаходиться вже п'ята (!) версія такого законопроекту. У 2016-2017 рр. ННЦ «ґА імені О. Н. Соколовського» разом із ДУ «Держґрунтохорона» підготували проект Постанови Кабінету Міністрів «Про нормативи якісного стану ґрунтів», якою має бути врегульовано питання граничних змін показників якості ґрунту під впливом господарської діяльності. Подальше удосконалення організаційних засад системи охорони ґрунтів в Україні пов'язано з реалізацією Національного плану дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням, затвердженого Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 271-р від 30 березня 2016 р., який спрямований на виконання зобов'язань України у рамках Конвенції ООН про боротьбу з опустелюванням, ратифікованої Верховною Радою України 4 липня 2002 року (№ 61-IV).

З метою актуалізації інформації про ґрунтовий покрив країни, вищезазначеним Національним планом дій щодо боротьби з деградацією та

опустелюванням передбачено необхідність проведення суцільного великомасштабного обстеження та поступове оновлення карт ґрунтів. Для цього розроблено науково-методичні підходи до проведення повторного великомасштабного обстеження, створено карти ресурсного потенціалу продуктивності зон Степу, Лісостепу та Полісся за основними сільськогосподарськими культурами, які дозволяють об'єктивно оцінювати агроінвестиційну привабливість земель, їхні ресурсні можливості та напрями вдосконалення спеціалізації землеробства. Наразі стоїть завдання розробити національну класифікацію ґрунтів з урахуванням напрацювань класифікації ґрунтів FAO та світової реферативної бази WRB. Першою картою, інтегрованою з міжнародною методологією, стала Національна карта вмісту органічного вуглецю в орному шарі ґрунтів України, розроблена у членами ГО «УТГА» у 2017 р. за замовленням та за методологією FAO. Карта містить інформацію про вміст і запаси вуглецю у ґрунті з роздільною здатністю 1 км.

За останні чотири роки, що минули з IX з'їзду Товариства у м. Миколаєві, проведено значну роботу з інтегрування у сучасні міжнародні та європейські ґрунтоохоронні ініціативи. Зокрема, було взято участь у підготовці доповіді FAO «Світові ґрунтові ресурси», «Атласу ґрунтів Європи», «Керівництва з управління засоленими ґрунтами», проведенні Міжнародного тренінг-семінару з управління засоленими ґрунтами, у заходах до Міжнародного року ґрунтів. Члени Товариства беруть участь у конкурсах європейської дослідницької програми «Горизонт 2020», у виконанні проекту Глобального екологічного фонду та низці інших міжнародних проектів.

Важливим кроком у напрямі консолідації зусиль міжнародної спільноти щодо сталого управління ґрунтовими ресурсами для продовольчої безпеки стала програма Глобального ґрунтового партнерства (ГП), започаткована FAO у вересні 2011 р. Програма ГП спрямована на впровадження моделей сталого використання ґрунтів і практичну орієнтацію ґрунтових досліджень, сприяння розвитку інвестицій, підвищення якості інформації про ґрунти, гармонізацію методів вимірювань, класифікацій та баз даних у сфері менеджменту ґрунтових ресурсів. На п'ятій Пленарній Асамблеї ГП у червні 2017 р. було затверджено нову міжнародну ініціативу створення Глобальної ґрунтової інформаційної системи. В Україні базовою установою для організації Національного ґрунтово-інформаційного центру є ННЦ «ІГА імені О.Н. Соколовського», який є офіційним представником у програмі ГП. На цей час проводиться активна робота за новою глобальною ініціативою ГП щодо створення Міжнародної мережі чорноземних ґрунтів (International Network of Black Soils, INBS), спрямованої на збереження продуктивної здатності та екологічних функцій найбільш цінних типів ґрунтів на планеті, передусім чорноземів.

Враховуючи важливість формування єдиного інформаційного простору, необхідна подальша активна співпраця з міжнародними організаціями. Інформація про ґрунти та їхній стан має бути доступною, об'єктивною та поновлюваною, оскільки має важливу суспільну та економічну значущість.

Відмітивши успіхи та досягнення у науковій, організаційній та міжнародній діяльності, з'їзд не може не наголосити на необхідності посилення освітянської та просвітницької діяльності. Наразі триває небезпечна та хибна практика скорочення обсягів навчальних планів з викладання ґрунтознавства та агрохімії у закладах вищої освіти, зменшення часу польової практики студентів. У 2005 р. спеціальність «агрохімія і ґрунтознавство» була вилучена з переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, у 2016 р. був закритий останній і єдиний в Україні факультет агрохімії і ґрунтознавства у Харківському національному аграрному університеті імені В. В. Докучаєва, де у 1894 році було створено першу в світі кафедру ґрунтознавства. У нинішній ситуації, можливого зняття мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення, відсутність фахівців-ґрунтознавців значно підсилить ризик хижацької експлуатації ґрунтово-ресурсного потенціалу країни. Для убезпечення цього, необхідна активна просвітницька робота серед усіх верств українського суспільства, активна громадянська позиція та небайдужість до подальшої долі ґрунтів України.

З урахуванням викладеного, з'їзд ПОСТАНОВЛЯЄ:

1. Схвалити проведену ГО «УТГА» під керівництвом Президії Центральної ради організаційну, наукову та міжнародну роботу і вважати її задовільною.

2. Основними пріоритетними напрямками діяльності Товариства на наступний період вважати:

- науково-методичне, інформаційне та технологічне забезпечення збалансованого використання і збереження ґрунтів та їх продуктивності;
- формування нормативно-правового та нормативно-методичного забезпечення ефективного керування ґрунтовими ресурсами на всіх рівнях;
- наукове обґрунтування заходів з охорони ґрунтів, відтворення їх біосферних функцій та системного збереження їхньої родючості;
- підготовка та проведення великомасштабного дослідження ґрунтового покриву країни, оновлення ґрунтово-картографічних матеріалів;
- організація моніторингу стану ґрунтового покриву на сучасних засадах;
- гармонізація національної та міжнародної класифікацій ґрунтів;
- удосконалення агровиробничого групування ґрунтів України;
- об'єктивне оцінювання та прогнозування деградаційних процесів у ґрунтовому покриві, своєчасне запобігання розвитку ерозії, засолення та осолонцювання, техногенного забруднення тощо;
- поглиблене вивчення біорізноманіття ґрунтів та поліпшення нормативно-методичного забезпечення цих досліджень;
- застосування засобів дистанційного зондування для одержання інформації про ґрунти та зміни їх властивостей у часі й просторі;
- застосування ґрунтозахисних технологій в агропромисловому виробництві та інших видах господарчої діяльності;

- більш повна реалізація потенціалу продуктивності сучасних сортів і гібридів сільськогосподарських культур, адаптація нових агротехнологій до регіональних особливостей ґрунтового покриття;

- ефективно впровадження інновацій агрономічного спрямування відповідно до специфіки ґрунтів України;

- кооперація та інтеграція України у міжнародні програми у галузі охорони й менеджменту ґрунтових ресурсів;

- підвищення рівня викладання ґрунтознавства та агрохімії у середній та вищій школах, висвітлення новітніх наукових розробок у навчальному матеріалі, подальше інтегрування наукової та освітянської сфер;

- активне пропагування наукових знань про ґрунти, поширення передових практик менеджменту ґрунтових ресурсів і живлення рослин в агропромисловому виробництві, в т. ч. середньому та малому бізнесі.

3. Новообраній Центральній раді:

- посилити роботу з органами центральної виконавчої влади, місцевого самоврядування і громадськими організаціями з удосконалення ґрунтоохоронного законодавства в Україні, його гармонізації з європейськими нормами, висунення нових законодавчих ініціатив, спрямованих на збереження родючості та якості ґрунтів України;
- всебічно сприяти координуванню діяльності зі створення національної ґрунтової інформаційної системи, оновлення інформації про ґрунти, забезпечення її доступності та об'єктивності;
- забезпечити науковий супровід прийняття та виконання загальнодержавної і регіональних програм з охорони ґрунтів і земель;
- організувати роботу з гармонізування національної класифікації та номенклатурного списку ґрунтів України із третьою версією класифікації WRB, адекватного представлення інформації про ґрунти України у глобальних базах даних;
- максимально сприяти веденню Державного земельного кадастру та земельно-оцінювальних робіт, забезпечити верифікацію даних про ґрунти;
- брати активну участь у реформуванні національної системи моніторингу довкілля в частині моніторингу ґрунтів з урахуванням сучасних європейських і світових практик;
- ініціювати перегляд та удосконалення системи гранично-допустимих концентрацій забруднюючих речовин у ґрунтах, методики бонітування ґрунтів, агрохімічної паспортизації сільськогосподарських угідь;
- не допускати скорочення мережі стаціонарних польових дослідів в Україні, координувати роботи з їх програмно-інформаційного забезпечення;
- сприяти впровадженню у виробництво нових наукових розробок у сфері ґрунтознавства, агрохімії та охорони ґрунтів, ґрунтоохоронних технологій та систем керування родючістю;

- забезпечити видання Національної доповіді про стан ґрунтів та їх родючості, активне залучення медіа-ресурсів для популяризації наукових знань про ґрунти;
- ініціювати створення сучасного аналітичного центру якості ґрунтів на базі ННЦ «ІА імені О. Н. Соколовського»;
- звернутися до Міністерства освіти і науки України щодо збільшення на факультетах природничого напрямку обсягу годин на вивчення ґрунтознавства та агрохімії, включення до переліку спеціальностей галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство» спеціальності «Агроґрунтознавство та охорона ґрунтів» на освітніх рівнях «бакалавр» і «магістр». Забезпечити створення нових електронних підручників у галузі ґрунтознавства та агрохімії, з використанням найсучасніших досягнень світового ґрунтознавства і, в тому числі, матеріалів з'їзду;
- посилити міжнародну співпрацю у сфері ґрунтознавства, агрохімії та охорони ґрунтів з гармонізації методів досліджень і термінології, підготовки спільних проєктів, освітянських програм, обміну фахівцями тощо;
- сприяти ефективній взаємодії ґрунтознавців і агрохіміків закладів вищої освіти, науково-дослідних та проєктних інститутів;
- сформулювати структуру ГО «УТІА», склад комісій та підкомісій. Узгоджувати плани роботи ГО «УТІА» з Науковою Радою з проблем ґрунтознавства НАН України. Сприяти залученню до Товариства нових членів, організації нових відокремлених підрозділів.

4. Опублікувати структуру ГО «УТІА» та інформацію про роботу з'їзду в черговому «Бюлетені ГО «УТІА», міжвідомчому тематичному науковому збірнику «Агрохімія і ґрунтознавство» та журналі «Вісник аграрної науки».

5. Звернутися до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Ради національної безпеки та оборони України за підтримкою ініціатив, спрямованих на охорону та збереження ґрунтів України.

З'їзд висловлює щиру подяку адміністрації та співробітникам Харківського національного аграрного університету імені В. В. Докучаєва за створення сприятливих умов для проведення засідань та наукових дискусій, цікаву польову екскурсію, культурну програму.

20 вересня 2018 р.